

Leo Lionni

LUTKOVNO
GLEDALIŠČE
MARIBOR

mali
modri
in
mali rumeni

PREDLOGI ZA PRIPRAVO NA OGLED PREDSTAVE

**Slikanice sploh niso tako preproste,
kakor je videti na prvi pogled ...**

dr. Dragica Haramija in dr. Janja Batič

Slikanico uvrščamo med multimodalne knjige, saj bralca nagovarja z dvema različnima kodoma sporočanja, to sta jezikovni (besedilo) in likovni (ilustracije) kod. Lahko rečemo, da ima vsaka slikanica tri osnovne sestavine, in sicer besedilo, ilustracije in vsebinsko-oblikovni odnos med njima, ki ga imenujemo interakcija. Za slikanice je značilno, da je likovni delež obvezno večji kakor besedilni, besedilo pa načeloma ne presega 1.800 besed oz. približno pet strani strnjenegega teksta formata A4, razporejenega po vsej slikanici.

Najbolj zanimiv fenomen slikanice je vsebinsko-oblikovni odnos med besedilom in ilustracijo. Z vidika oblikovnega odnosa spremljamo, kam je besedilo umeščeno, in sicer je lahko besedilo ločeno od ilustracije, lahko je v ilustraciji na enoviti barvni ploskvi ali pa sta besedilo in ilustracija oblikovno prepletene celota.

Leo Lionni, ustvarjalec imenitnih avtorskih slikanic (to pomeni, da je hkrati avtor besedila in avtor ilustracij), je svojo prvo slikanico, Mali modri in mali rumeni, izdal leta 1959.

Mali modri in mali rumeni sta najboljša prijatelja, sošolca in soseda, saj njuna domova loči le cesta. Rumeni in modri se zelo rada skupaj igrata. Nekega dne je šel modri na obisk k rumenemu, a ker ga ni bilo doma, ga je iskal naokrog. Ko sta se končno srečala, sta se iz veselja objela in postala sta zelena. Starši ju niso prepoznali, a njune solze sperejo zeleno barvo in takrat postane vse jasno tudi odraslim: kdor ima pravega

prijatelja, ima vse. Posebej bi veljalo izpostaviti, da književni prostor v zgodbi ni eksplicitno omenjen, spoznavamo ga skozi fragmente besedila in upodobitev. Čeprav gre za nefiguralne upodobitve in minimalizem v pripovedi, bralec natančno ve, da se dogajanje odvija v mestnem okolju, saj modri in rumeni stanujeta v isti ulici, hodita v šolo, omenjen je park. Književni čas je strnjen na en dan, ki je poln dogodkov, predvsem pa ga osmisli spoznanje o globokem prijateljstvu.

Lionni zgodbo prikaže z iztrganimi barvnimi ploskvami, ki so razporejene na beli (v nekateri primerih barvni) podlagi. Besedilo je zelo kratko in večinoma postavljeno v spodnji del strani. V slikanici Mali modri in mali rumeni gre za intenzivno interakcijo med besedilom in ilustracijo. Mali modri je upodobljen kot mala modra oblika, iztrgana iz papirja, in tako je tudi poimenovan. Njegova starša sta poimenovana in oblikovana kot dve večji modri obliki (se med seboj razlikujeta). Prostor je nakazan v slikanici z večjimi barvnimi ploskvami, v nekaterih delih je cela stran barvna (npr. črna, rdeča). Prostor je na nekaterih mestih tudi poimenovan (dom je rjava oblika, na katero je postavljena družina, park je oblikovan z večjimi zelenimi ploskvami). Lionni je izkoristil bogato pripovedno moč barve, oblike in kompozicijskih elementov za pripovedovanje svoje zgodbe. Gibanje je v slikanici prikazano s smiselnim postavljanjem oblik v kompozicijo, poudarjeno je gibanje naprej, proti desni. Trenutek, ko se prijatelja srečata in postaneta zelena, spodbudi željo po ustvarjanju različnih pomenov. Z vidika likovne teorije je ta sprememba zelo zanimiva, saj gre za mešanje barv (z mešanjem rumene in modre barve nastane zelena). Hkrati pa je to vprašanje medosebnih odnosov, identitete, sprejemanja drugačnosti itd.

Šele s celostnim branjem besedila in ilustracije se ustvari pomen, besedilo in ilustracija ločeno ne ustvarjata smiselne zgodbe. Pomemben element je zorni kot, to je branje besedila skozi perspektivo posameznega lika, saj so besedilo in ilustracije zasnovani tako, da doživimo zgodbo skozi perspektivo obeh glavnih likov.

Slikanica Mali modri in mali rumeni je izrazito večpomenska in večnaslovniška (ali

naslovniško odprta) slikanica: njeno sporočilo bo majhen otrok doživel dobesedno, starejši in bolj izkušeni pa bodo razumeli njen metaforični pomen. V svetu, prepolnem praznih besed in podob, je največji čar te slikanice v njenem jezikovnem in likovnem minimalizmu, s katerim je Lionniju uspelo pričarati bogato, globoko, večplastno sporočilo.

Leo Lionni (1910–1999) se je rodil na Nizozemskem staršem italijanskega rodu. Od leta 1931 do 1939 je živel v Italiji in si ustvaril ime kot slikar. V Genovi je diplomiral iz ekonomije. Leta 1939 se je preselil v Filadelfijo v ZDA ter se zaposlil v oglaševanju in oblikovanju. Bil je zelo uspešen, a se je leta 1960 vrnil v Italijo ter se posvetil pisanju in ilustriranju slikanic za otroke. Izdal jih je več kot štirideset. V slovenščino je prevedena zbirka šestnajstih zgodb z naslovom **Frederik pripoveduje** (EPTA, 1989), v zbirki je pravzaprav zbranih šestnajst samostojnih slikanic, in **Mali modri in mali rumeni** (Založba Miš, 2015). Leo Lionni je prvi avtor slikanic za otroke, ki je kot glavno likovno tehniko v svojih delih uporabil tehniko kolaža; prva izmed njegovih slikanic je prav Mali modri in mali rumeni (1959). V njej se je tehnika kolaža sicer izrazila v abstraktni obliki, a vseeno pričarala zgodbo o odnosih, prijateljstvu, družini, vprašanju identitete ... in tako v bralčevi domišljiji ustvarila konkreten svet. V letu nastanka je bila slikanica proglašena za otroško knjigo leta po izboru časopisa New York Times.

Leo Lionni je leta 1984 prejel nagrado Ameriškega inštituta grafičnih umetnosti, prejel pa je tudi Caldecottovo nagrado za štiri od svojih del, leta 1965 je dobil še nemško nagrado za mladinsko književnost (Deutsche Jugendliteraturpreis). Leta 2007 je za življenjsko delo prejel nagrado Združenja ilustratorjev (Society of Illustrators).

Leo Lionni je o ustvarjanju dejal: »Od časa do časa iz našega neskončnega toka mentalnih podob nepričakovano vznikne nekaj, kar nosi, čeprav včasih bežno, obljubo oblike, pomena in, najpomembnejše, neustavljivi poetični naboj.«

V spremnem besedilu slikanice pisatelj in ilustrator Leo Lionni opisuje nastanek **Malega modrega in malega rumenega**. Veliko avtorjevih spominov na otroštvo in ustvarjanje je tudi v umetnikovem predgovoru k zbirki **Frederik pripoveduje** (EPTA, 1989).

Režiser in scenograf **Miha Golob** je končal študij gledališke in radijske režije na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo v Ljubljani. Za režijo diplomske predstave Malomeščanska svatba je leta 2001 prejel akademijsko Prešernovo nagrado in nagrado na mednarodnem festivalu gledaliških šol v češkem Brnu. Med letoma 2002 in 2006 je bil direktor in umetniški vodja Šentjakobskega gledališča v Ljubljani. Tam je zrežiral več predstav, od leta 2000 pa je režiral še predstave v SLG Celje, MGL Ljubljana, MG Ptuj, SSG Trst, v Gledališču Koper, SNG Nova Gorica, v GLEJ-u, v GOML-u, režiral je predstavo na avstrijskem Koroškem in v Narodnem gledališču Štip v Makedoniji. Za predstavo Metamorfoze (Narodno gledališče Štip, Makedonija) je leta 2005 prejel nagradi na festivalu Slovanski venec v Moskvi in na festivalu antične drame v Bitoli. Pri nekaterih svojih predstavah je ustvarjal tudi kot scenograf. Več kot petnajst let vodi gledališke delavnice, seminarje in gledališke skupine. Sodeluje tudi pri televizijski produkciji.

Avtor glasbe – saksofonist in flavtist **Vasko Atanasovski** – je eden najbolj ustvarjalnih in vsestranskih slovenskih skladateljev in glasbenikov. Ustvarja in sodeluje z glasbeniki različnih glasbenih zvrsti: od džeza, roka, klasične in etno glasbe. Doslej je izdal enajst albumov, prejel številne nagrade in odlične ocene kritikov za svoje avtorsko ustvarjanje ter glasbeno izvajanje doma in na tujem. Je redni gost na evropskih glasbenih festivalih, koncerte pa je imel tudi že v Indiji, na Kitajskem in v ZDA. Pogosto sodeluje kot glasbenik pri plesnih predstavah, v dramskem in lutkovnem gledališču z Miho Golobom, Vitom Tauferjem, Branetom Potočanom, Jernejem Lorencijem, Mojco Horvat, Jasno Knez, Matevžem Gregoričem, Petrom Boštjančičem in drugimi.

PREDLOGI ZA OBRAVNAVO PO OGLEDU PREDSTAVE

Oglej si avtorsko slikanico Lea Lionnija **Mali modri in mali rumeni** in poišči razlike in podobnosti med slikanico in lutkovno predstavo. V slikanici opazuj like in dogodke, v predstavi pa bodi ob tem pozoren/pozorna še na zvok in svetlobo.

- › Kdo sta mali modri in mali rumeni?
- › Kako v slikanici prepoznaš njune starše? Kako pa je prikazan dom modrega in dom rumenega v predstavi?
- › Kako prepoznaš, da sta modri in rumeni v šoli?
- › Kako je v slikanici in kako v predstavi predstavljen park?
- › Katere igre se igrajo mali modri, mali rumeni in njuni prijatelji?
- › Zakaj modri in rumeni postaneta mali zeleni?
- › Vrh zgodbe je njuna preobrazba v zeleno. Kako se razplete?

Pomembna tema zgodbe je prijateljstvo. Modri in rumeni sta najboljša prijatelja. Kaj to pomeni?

- › Ali imaš prijatelje? Imaš tudi najboljšega prijatelja/prijateljico?
- › Zakaj si si za prijatelja izbral/izbrala prav tega dečka ali deklico?
- › Kaj počneš skupaj s prijateljem/prijateljico? Ali bi lahko prijateljeval/prijateljevala z nekom, s katerim ne bi mogel/mogla ničesar skupaj početi in se pogovarjati?
- › Ali se s prijateljem/prijateljico vedno strinjaš in narediš vse enako kot on/ona?

Slikanica izraža veliko naklonjenost filozofiji. (Filozofija je univerzalna znanost, humanistična veda o vsem bivajočem.) Ime dobesedno pomeni 'ljubezen do modrosti'. Tudi predstava zastavlja gledalcu veliko pomembnih vprašanj, ki usmerjajo h globljemu premisleku o sebi in drugih:

- › Kdo sem jaz in kdo si ti?
- › Zakaj sem jaz jaz in zakaj si ti ti?

- › Ali je mali modri še vedno mali modri, če postane zelen?
- › Ali je mali modri, ker se počuti enako kot prej, še vedno mali modri, čeprav je videti zelen?
- › V čem sem drugim podoben/podobna in v čem drugačen/drugačna od njih?
- › Iz česa so stvari narejene in zakaj se spreminjajo? Ali je jabolko še vedno jabolko, potem ko iz njega naredimo jabolčno čežano? Ali je tudi predmet v obliki jabolka jabolko?

Slikanica **Mali modri in mali rumeni** temelji na likovni tehniki, ki se imenuje kolaž. (Kolaž v likovni umetnosti, tudi lepljenka, je tehnika, kjer je celota sestavljena iz delov različnih materialov in oblik.) Ali tudi predstava v svoji sestavi nosi značilnosti kolaža? Ustvari kolaž iz različnih materialov. Uporabiš lahko časopise, revije, fotografije, papirnate serviete, blago, volno, usnje, pisarniški in risalni papir, barvni papir in še kaj.

Še več ustvarjalnih idej je na tej povezavi, kjer lahko bolje spoznaš tudi avtorja: <http://www.randomhousekids.com/brand/leo-lionni/videos/>.

V slikanici in v predstavi se na beli podlagi pojavijo barve. Tudi ti lahko na belem papirju ustvariš igro z barvami in raziskuješ, kaj se dogaja, ko barve med seboj mešaš (uporabi vodene ali tempera barvice):

- › modra + rumena =
- › modra + rdeča =
- › rdeča + bela =
- › rumena + rdeča =

Dodaj še svoje kombinacije.

Ljudje barve različno sprejemamo in razumemo. Ene imamo raje kot druge. Ali te posamezne barve na kaj spomnijo? Ti je ob pogledu na rdečo barvo hladno ali toplo? Kako se počutiš ob pogledu na modro? Katere barve so tvoja najljubša oblačila?

Nekateri ljudje barve vidijo drugače kot drugi. Zdravnik lahko s posebnimi testi ugotovi, ali so *barvno slepi*. Ljudje z *barvno slepoto* drugače zaznavajo rdečo in zeleno barvo, nekateri tudi modro. John Dalton je leta 1794 objavil prvi znanstveni članek z naslovom *Nenavadne ugotovitve, povezane z barvnim vidom*. Po Johnu Daltonu se *barvna slepota* imenuje *daltonizem*.

Nekaj zanimivih iztočnic za razmišljanje o vplivu barv na naše počutje ponuja tale spletna stran: http://sl.wikipedia.org/wiki/Psihologija_barv. Na spletu pa najdemo še veliko zanimivih reči o barvah in njihovem pomenu ter o tem, kako v različnih kulturah barve različno dojemamo in jim pripisujemo različno simbolno vrednost.